

Umrli zaradi posledic uživanja drog v RS

Smrti, ki so povezane z uporabo drog, spremljamo v Sloveniji skladno s priporočili EMCDDA. V letu 2017 smo v Sloveniji beležili 47 neposrednih smrti, povezanih z uporabo prepovedanih drog, kar je 7 smrti več kot v letu 2016. V obdobju od leta 2013 beležimo trend naraščanja števila umrlih.

Večina smrti se zgodi v domačem okolju. Med umrlimi vsa leta prevladuje delež moških. Leta 2017 je bilo med umrlimi 33 moških in 10 žensk. Povprečna starost moških je bila 39.5 let, povprečna starost žensk pa 44.6 let. Spremljanje podatkov v obdobju zadnjih desetih let kaže na to, da odvisniki umirajo vse starejši. Največ umrlih v letu 2016 je bilo iz starostne skupine nad 45 let. Že v letu 2016 in tudi v letu 2017 smo ponovno (po letu 2011) beležili smrti v najmlajši starostni skupini od 15-19 let. Ob tem moramo omeniti, da tudi v Sloveniji uporabniki že uporabljajo fentanil, zaznali smo tudi dve smrti zaradi fentanila. Ob tem smo leta 2018 na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje izdali smernice za ravnanje s fentanili za uslužbence, ki bi prišli v stik s to snovjo.

Toksikološke analize so pokazale, da je v letu 2017 večino smrti povzročila zastrupitev s heroinom (18). Sledijo zastrupitve s kokainom (14), ki so zelo porasle že v letu 2016. V opazovanem letu smo zabeležili kar sedem smrti zaradi drugih sintetičnih opioidov (zdravilo za zdravljenje bolečine: Tramadol), od tega pet pri ženskah v starostni skupini nad 45 let.

Dve tretjini smrti sta nastopili zaradi nenamerne zastrupitve (31), osem zastrupitev je bilo namernih (samomor), pri štirih primerih pa ni bilo ugotovljeno, ali je bila zastrupitev namerna ali nenamerna. Od osmih namernih zastrupitev so trije primeri žensk, ki so naredile samomor s prevelikim odmerkom Tramadola. Vse tri so bile starejše od 50 let.

Predoziranje je glavni razlog prezgodnje smrti med uporabniki opioidov. Slabše zdravstveno stanje uporabnikov, duševne bolezni in zaužitje več drog hkrati (s souporabo alkohola in pomirjeval) so najpomembnejši dejavniki tveganja in pomembno vplivajo na umrljivost zaradi predoziranja z opiodi.

Glavni pristopi za zmanjševanje števila smrti zaradi predoziranja z opiodi, ki jih izvajamo v Sloveniji in jih lahko predstavljamo kot dobro prakso, so dostopno substitucijsko zdravljenje, varno in učinkovito urejanje protibolečinske terapije, dolga tradicija programov „zmanjševanja škode“, Early Warning System – dobra nacionalna in regionalna mreža, prepoznavna in zdravljenje pridruženih duševnih bolezni.

V prihodnosti bi bilo pomembno izvajati še naslednje ukrepe: presejanja za predoziranje bi pomenila, da bi lažje identificirali posameznike, ki imajo večje tveganje, prav tako bi bilo pomembno spremljati duševno zdravje uporabnikov, predvsem glede pravočasnih intervencij preprečevanja samomorov med to populacijo. Poleg preventivnih dejavnosti izobraževanja in svetovanja uporabnikom o dejavnih tveganja za predoziranje, bi bilo potrebno v javnosti potrebno dvigniti zavedanje o dejavnih tveganja za predoziranje in možnostih za ukrepanje, prvo pomoč in uvesti strukturne ukrepe. Sem spada javnozdravstveni ukrep »nalokson za domov«.

Nalokson je opioidni antagonist, ki lahko prepreči smrt zaradi predoziranja. V tujih državah so v teku številni programi »nalokson za domov«. Usposabljanje svojcev, prijateljev in mimoidočih, da nudijo poseg, ki potencialno rešuje življenja, je pomemben korak v razpršenem in uravnoteženem odzivu na droge. Učinkovitost ukrepa je prepoznala tudi Svetovna zdravstvena organizacija.

Demografske spremembe spreminjajo starostno strukturo uporabnikov drog. Politika in zdravljenje na področju drog se bosta tako srečevali z novimi izzivi starajočih uporabnikov drog. Iskanje rešitev v smislu ohranjanja zdravja leži v zagotavljanju sistemskih ukrepov spremljanja in nudenja zdravstvenih uslug in preventivnega delovanja med to populacijo.

Mateja Jandl, dr.med., spec., NIJZ

22.5.2019